

La *Declaracio Valencianista* de 1918

(Revisio d'un text clau per al valencianisme)

Per Juli Moreno i Moreno

I Introduccio:

Des del valencianisme que en coherencia proclama una realitat valenciana singular, des d'eixe moviment que treballa per mantindre una concepcio nacional lliure d'ingerencies i tuteles, es fa precis no perdre de vista els nostres orogens i, de tant en tant, revisar la propia historia, historia que este moviment començà a generar a finals del segle XIX i principis del passat. Si aço es fa, pot resultar sorprenent comprovar lo molt realitat i mes encara si eixa revisio se fa exhaustiva; llavors es podra comprovar la quantitat de documentacio que diferents colectius, entitats i partits polítics generaren per tal d'anar conformant un corpus ideologic i, cóm no, identitari.

Com es natural, al principi la societat valenciana es mogue entre titubejos; indecisions que comportaren la falta d'un corpus solit o consolidat i conseqüent ausencia de cohesio entorn a un projecte autonomiste durant la Segona Republica. Arribar a un minim consens en un anteproyecte d'Estatut no nomes costà molt, mes encara, este no era ni representatiu del conjunt de la realitat valenciana, ni menys encara de tot el territori. Només unes minories conscienciades i, com s'ha dit, sense una implantacio en tot el territori, assumiren eixe projecte que quedaria frustrat de manera definitiva per l'esclat de la Guerra Civil.

Des de la perspectiva que dona el temps, hui es poden analisar les aportacions de figures fonamentals com Gaetà Huguet Brea o Fausti Barberà (noms que ya formen part de l'imaginari colectiu valencianiste), pero tambe de Rafael Trullenque, Rossent Gumiel, Ignaci Villalonga, Josep Mª Bayarri..., sense oblidar l'accio dinamisadora de distints colectius. D'estos ultims es vol citar ara a la **Joventut Valencianista** [\[1\]](#) puix possibilità la **Declaracio Valencianista** de 1918, document del qual en este treball es prete destacar tant els huit punts fonamentals dels que consta, com les persones que desenrollaren els mateixos en diferents colaboracions, les quals es succeiren en el temps, sent publicades, com la **Declaracio**, en el diari vesperti *La Correspondencia de Valencia*. Possiblement sense ser massa conscients, o si, uns i atres anaren donant forma i completant un **corpus valencianiste**, en un conjunt de principis i de preceptes que conformarien la part teorica d'este moviment. Cert es que -com ya s'ha mencionat- en eixe moment se pot dir que hi ha posicions encontrades, especialment en lo que es referix a elements identitaris, procedencies, filiacions..., mentres que tots coincidiran en idealisar l'epoca de la conquesta jaumina -arreglant l'herencia del romanticisme i sense fer justicia a la llinea continuista que nos lliga en els pobles ibers (idea tan estimada per Nicolau Primitiu o Julià San Valero)- o en destacar l'especial protagonisme del Regne cristia de Valencia, del qual es faria acreedor per se.

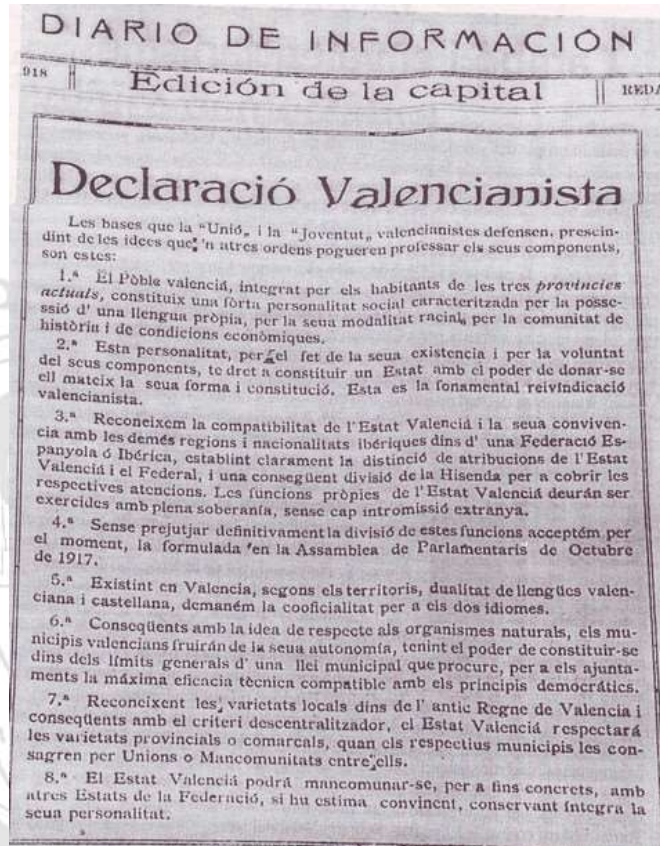
La pretensio en esta aproximacio ad aquell document i als seus redactors no passa de fer uns breus apunts sobre aquelles bases, uns principis tambe controvertits, com casi tot lo que produixen els valencians al voltant de la seua propia identitat i sobre la seua

proyecció com a poble, però que calia conèixer per a seguir refermant la condició valenciana com a col·lectivitat i com a poble. Este document constituïa una proposta que comportava la dinamització del moviment valencianista i que implicava acabar en l'immobilisme de certes entitats que fins al moment l'havien capitalitzat.

La **Declaració Valencianista**

apareix en un moment en el qual es propicia el reconeixement de les minories nacionals: la proclama o discurs dels "Catorze Punts" [2] del 28 president dels EE.UU., Wilson [3], que propiciarà un suport, una volta acabada la I Guerra Mundial (1914-1918), a l'esclat dels moviments nacionals que ja eren emergents en el continent europeu des de finals del segle XIX. En València, Patria Nova, Unió Valencianista Regional (Unió Valencianista) i Joventut Valencianista seran algunes de les entitats més progressistes que intentaran obrir noves dinàmiques en un "valencianisme" anquilosat i seqüestrat pel conservadurisme. Precisament Unió Valencianista i Joventut Valencianista seran les impulsores d'esta **Declaració**, un document que s'articula, com ja s'ha dit, en huit punts, i en uns

atres tants comentaris o "glosses" que faran destacats membres d'estes agrupacions com Eduart Martínez Sabater, Ignaci Villalonga Villalba, Josep García Conejos, Eduart Martínez Ferrando, Pasqual Asins Lerna, Salvador Ferrandis Luna, Maximilià Thous Orts i Lluís Cebrian Ibor. Del comentari de les glosses, aixina com d'una breu aproximació als personatges dels quals se troben algunes referències, convindrà ocupar-se més avant, però primer es necessari transcriure la pròpia **Declaració**, que aparegue publicada el dia 14 de novembre de 1918 en *La Correspondencia de València*:

Declaració Valencianista

Les bases que la "Unió" i la "Joventut" valencianistes defensen, prescindint de les idees que'n atres ordens pogueren professar els seus components, son estes:

1. El Poble valencià, integrat per els habitants de les tres *províncies actuals* constituïu una fòrta personalitat social caracteritzada per la possessió d'una llengua pròpia, per la seua modalitat racial, per la comunitat de història i de condicions econòmiques.
2. Esta personalitat, per el fet de la seua existència i per la voluntat dels seus components, te dret a constituir un Estat amb el poder de donar-se ell mateix la seua forma i constitució. Esta es la fonamental reivindicació valencianista.
3. Reconeixem la compatibilitat de l'Estat Valencià i la seua convivència amb les demés regions i nacionalitats ibèriques dins d'una Federació Espanyola o Ibèrica, establint clarament la distinció de atribucions de l'Estat Valencià i el Federal, i una consegüent divisió de la Hisenda per a cobrir les respectives atencions. Les funcions pròpies de l'Estat Valencià deuran ser exercides amb plena sobirania, sense cap intromissió extranya.

4. Sense prejutjar definitivament la divisió de estes funcions acceptém per el moment, la formulada en la Assembla de Parlamentaris de octubre de 1917.
5. Existint en València, segons els territoris, dualitat de llengües valenciana i castellana, demaném la cooficialitat per a els dos idiomes.
6. Conseqüents amb la idea de respecte als organismes naturals, els municipis valencians fruïran de la seua autonomia, tenint el poder de constituir-se dins els límits generals d'una llei municipal que procure, per a els ajuntaments la màxima eficàcia tècnica compatible amb els principis democràtics.
7. Reconeixent les varietats locals dins de l'antic Regne de València i conseqüents amb el criteri descentralitzador, el Estat Valencià respectarà les varietats provincials o comarcals, quan els respectius municipis les consagren per Unions i Mancomunitats entre ells.
8. L'Estat Valencià podrà mancomunar-se, per a fins concrets, amb altres Estats de la Federació, si ho estima convenient, conservant íntegra la seua personalitat.

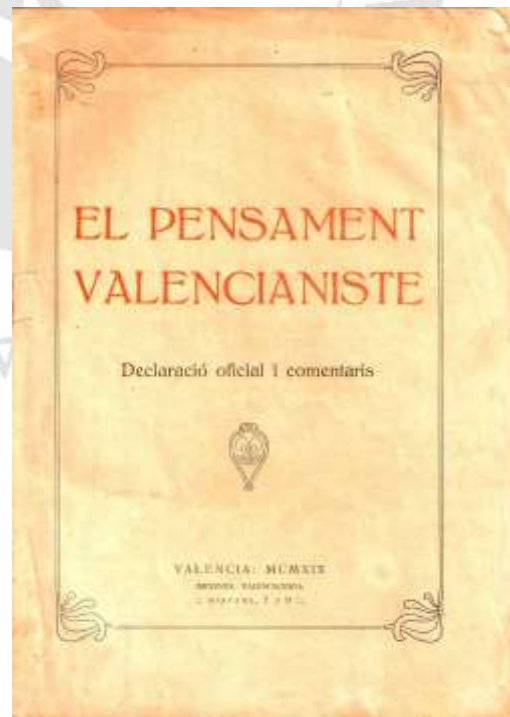
Tambe els *Comentaris* que desenrollen cada qüestió: nom del territori, llengua valenciana cooficial, estat federal, facenda pròpia, integritat territorial valenciana... mereixen un estudi comentat, però serà convenient, primer que no res, reflexionar sobre el contingut de la **Declaració**:

- Son unes bases naixcudes en el marc d'un valencianisme polític embrionari, com a suport ideològic d'este, i que un grup de joves entusiastes, importants personalitats després, desenrollaren en un document que, baix el títol de *El pensament valencianista. Declaració oficial i comentaris*, edità Unió Valencianista Regional en 1919. Encara que el seu contingut, com ja s'ha indicat, aparegue primerament seccionat en una sèrie de col·laboracions en el diari *La Correspondencia de Valencia* durant 1918.
- Esta **Declaració** va supondre la constitució d'un cos teòric, del valencianisme en general i del polític en particular; tota una sèrie de principis ideològics que donen pas a un incipient nacionalisme inspirat en el federalisme, llunt de plantejaments que comportaren la ruptura en l'Estat espanyol.

Molt arrere queden hui aquelles reivindicacions que conformaren els principis ideològics de l'Unió Valencianista Regional, i es pot afirmar que només en part han segut superades per l'actual Estatut d'Autonomia valencià, sent aquelles, en la majoria dels casos, molt més progressistes i ambicioses en lo referent a un autogovern que exigien i proclamaven els membres d'aquella formació, la qual, per una altra banda, només arribà a aconseguir alguna exigua representació política.

II Comentaris

Serà interessant destacar algunes de les idees aportades pels autors en els *Comentaris* que realisaren a cada una de les bases; es complirà així en eixe propòsit d'aproximació a un document que, sense perdre massa vigència, podria actualment ser un punt d'encontre per als qui treballen per un valencianisme coherent i de construcció. L'explicació d'estos comentaris a les Bases, així com una breu

aproximació al personatge que les desenvollopà (sempre que siga possible), seran l'aportació feta en haver-se complert en 2009 el 90 aniversari de la seua proclamació, que queden ara a juí del lector.

1. Base primera

El Poble valencià, integrat per els habitants de les tres *províncies actuals* constitueix una forta personalitat social caracteritzada per la possessió d'una llengua pròpia, per la seua modalitat racial, per la comunitat de història i de condicions econòmiques.

L'encarregat del seu desenvollopament i comentari fou Eduart Martínez Sabater i Seguí [4], el qual, baix l'epígraf de I, definia el poble valencià tal i com el concebien aquells apassionats joves valencianistes, i en este sentit proclamava:

La naturalesa, la llengua, l'història, l'economia, la rasa i les costums, perfilen i dibuixen amb tanta precisió nostre poble – comprés en les tres províncies germanes d'Alacant, València i Castelló-, que seria ociosa tota explicació d'esta nostra primera afirmació, si no fora per que'ls enemics, volent negar-nos, ens

parlen sempre de rasa espanyola i esperit espanyol, per a donar unitat a lo que mai l'ha tinguda. [5]

I seguix, en este fragment que es reproduix, proclamant meridianament clara la concepció que tenien respecte de la llengua valenciana

La personalitat valenciana existix. [...] En primer lloc, la llengua valenciana, que parlen les tres quartes parts de la població ens diferencia notoriament del rest d'Espanya. Sobre tindre un mateix oríge que la catalana i la mallorquina, encara adopta una modalitat dialectal més dolça, més suau, que la fa distinta a d'elles. [6]

Parla de llengües germanes, d'un possible oríge comú, però mai i en ningun cas subordina la llengua valenciana a qualsevol altra. Intel·lectuals en tanta formació i construïnt com estaven un moviment no podien oblidar que la llengua valenciana era un element clau, cohesionador, que contava en un passat gloriós, puix no debades havia segut la primera en tindre un segle d'or en el conjunt de les demes llengües peninsulars.

Les afirmacions se concatenen i, en justificacions raonades, manifesta:

El poble valencià també està unit per una història pròpia que'l caracteritza. [...] Ella (l'història) es l'espill de la vida valenciana. Quan perguerem nostra llibertat perguerem també nostra història, per que com diu Chamfort "*l'història dels pobles sotmesos al despotisme, no es més que una simple colecció d'anècdotes.*" [7]

La primavera es arribada. Els valencians, pensen ja en sí mateixos i afirmen ses característiques. Pront est dolç amor, que escomensa en la família i acaba en la pàtria, ens tornarà viva i esplendent la nació valenciana i nostra pròpia pàtria floreixerà com els roserals en maig. [8]

2. Base segona

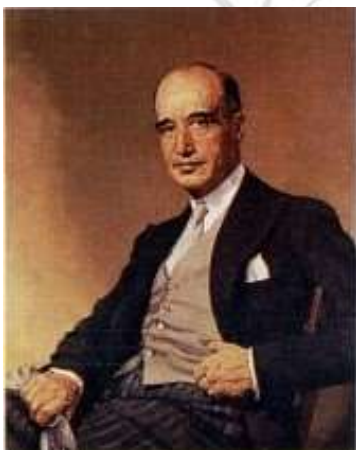
Ignaci Villalonga i Villalba [9] desenvollopava en este punt conceptes tan importants com controvertits, els de Nació o Nacionalitat i el d'Estat. En este segon punt de la **Declaració** exponia:

Esta personalitat, per el fet de la seua existencia i per la voluntat dels seus components, te dret a constituir un Estat amb el poder de donar-se ell mateix la seua forma i constitució. Esta es la fonamental reivindicacio valencianista.

Sense dubte es un tema de rabiosa actualitat, dificil d'abordar quan es vincula nacionalisme a separatisme i es satanisa en connotacions que sense escrupols el vinculen al terrorisme. Llavors, Ignaci Villalonga i els membres de la UVR no van temer expressar en claritat els conceptes i la relacio de Valencia (nacio/estat) i Espanya (estat federal, "Estat compost... l'Espanya Gran en que Cambó somia"):

Per a els nacionalistes de tot el mon es fonda la distinció del concepte d'Estat y de Nació. El primer se definix com societat política organitzada per a la vida del Dret i per a promoure la pública prosperitat. Es, per lo tant, una cosa producte de la voluntat dels homens, una cosa susceptible de formació i disolució, de augment o disminució. Es una entitat artificial [...]

La Nació, en canvi, es producte natural, expontani, determinat per el territori, la historia, la rasa, el dret, i sobre tot la llengua, i com a conseqüencia la cultura. [10]

No amaga que les seues idees estiguen inspirades en Cimbali (provablement en Giuseppe, i en la seua obra *Los derechos de los pueblos*, 1917) i en Rovira i Virgili, i en els seus treballs sobre els principis de les nacionalitats; o que a nivell peninsular es podrien cosiderar quatre nucleus racials (Galaic-portugues, vasc-navarres, castella i "el nostre integrat per Catalunya, Mallorca i Valencia"); pero arriba a la conclusio, llogica per una atra banda, que Valencia es per se i que nomes tingue vinculacio durant l'epoca migeval en els territoris nomenats en la figura del rei, i arriba a concloure en que esta, la segona, es la base fonamental de la reivindicacio valencianista.

Demanam, puix un Estat valencià, no una Mancomunitat [...], ni un Cantó [...] i eixe futur Estat, segons la Base, el volém, dotat del poder de donar-se la seua forma de govern o Estatut, i d'eixerir el poder legislatiu en la seua esfera d'accio. Este poder vindria confiat a una Assamblea o Parlament valencià, i además existiría un poder executiu, Consell o President elegit directament per el poble o per l'Assamblea. [11]

Resulta una base un tant confusa, puix mentres que no dubta en reconeixer l'absoluta personalitat de Valencia i els seus drets com a colectivitat nacional, per una atra banda referencia no poques vegades els llaços que unirien Valencia en Catalunya i Mallorca; sense dubte no pot ocultar una clara influencia del pensament que representa el catalanisme expansioniste de Rovira i Virgili, Prat de la Riba o Cambó o l'imperialisme que destilen les Bases de Manresa.

3. Base tercera

La desenrolla Josep Garcia Conejos [12] i, en realitat, i com l'autor indica, es com un resum de les anteriors, especialment de la segona, posant l'accent en la relacio entre els estats que poden conformar la Federacio Espanyola, aixina com en el tema financer i de la Facenda Publica:

Reconeixem la compatibilitat de l'Estat Valencià i la seua convivencia amb les demés regions i nacionalitats ibèriques dins d'una Federació Espanyola o Ibérica, establint

clarament la distinció de atribucions de l'Estat Valencià i el Federal, i una consegüent divisió de la Hisenda per a cobrir les respectives atencions. Les funcions pròpies de l'estat Valencià deurán ser exercides amb plena soberania, sense cap intromissió estrangera.

Arribem a tindre, puix, per una banda, el reconeixement de la personalitat de alguns núclis amb els seus Estats, i per una altra una afinitat material i espiritual d'interessos. Molts d'estos interessos son comuns a tots els núclis, i per a la seua realització, la fórmula més pràctica i més adequada es una Federació Espanyola o Ibérica. [\[13\]](#)

Una federació que inclus considera poder ampliar fins abarcar a tots els pobles llatins o europeus (idees ben avançades per al moment i compatibles en les dels fundadors de l'europeisme i en eixa Europa dels pobles, encara per fer).

Seguix volent donar solució a conceptes que poden ser contrapuntats en el terreny polític, com es el cas de Nacionalisme i Federalisme, llavors indica:

Volguérem d'una volta definir completament l'un i l'atre. [...] el Nacionalisme és la *substància*, i el Federalisme la *forma*. Es a dir, per a que existisca un Estat federal que puga regir a diversos núclis, pobles, regions o nacionalitats –qualsevullga que siga la paraula utilitzada- es necessari que aquells existixquen amb personalitat pròpia. [\[14\]](#)

Tot assó suposa la fraccionabilitat del exercici de la soberania, per que tant l'Estat federal en la seua esfera, com els altres Estats, son sobirans. [\[15\]](#)

Indubtablement, fa referència a les possibles institucions llegendatives i possibles representativitats i, com no, aborda el tema que ha de fer possible el funcionament dels estats, l'econòmic. Se decanta per la constitució de facendes pròpies i la divisió dels impostos, puix l'atra fórmula, la dels concerts econòmics, llavors aplicats en el País Vasc i Navarra, els considera un privilegi i com a tal una injustícia odiosa. Unicament s'estaria disposat a acceptar esta fórmula –el concert econòmic- per a una situació transitoria i breu. Textualment diu:

Venim reconeixent la existència de dos organismes polítics, l'Estat central i l'Estat valencià que com a tals, han de tindre una vida próspera i independent, per a lo qual necessàriament han de tindre els seus mitjos propis; es a dir Hisendes pròpies.

I en este punt nos trobem amb dos teories completament oposades. Els concerts econòmics i la divisió d'imposts. [\[16\]](#)

La base tercera conclou remarcant el criteri de que les funcions pròpies de l'Estat valencià siguen exercides en plena i absoluta sobirania i sense intromissions de l'Estat federal.

Algunes idees, indubtablement, son ja caduques, unes altres necessitarien d'una revisió, pero les mes son pròpies del debat polític actual quan s'aborda la possible reforma de la Constitució, la recaptació i administració dels impostos, els fons de compensació..., encara que la classe política valenciana, la d'abans i la d'ara, està ben llunt de protagonisar un projecte d'estructuració de l'Estat: l'acomodament i el viure agenollats ad algun dels pols de poder i decisió (Madrid o Barcelona) els satisfà completament.

4. Base quarta

Desenrollada per Eduart Martínez Ferrando [\[17\]](#), diu:

Sense prejutjar definitivament la divisió de estes funcions, acceptem per el moment la formulada en la Assambla de Parlamentaris de Octubre de 1917.

Martínez Ferrando fa un plantejament de les competencies que se li atribueixen a l'Estat central i les que corresponen a la Nació valenciana en base als plantejaments de l'Assamblea de Parlamentaris d'Octubre de 1917 (esta fon proyeccio d'una primera assamblea de parlamentaris, integrada unicament per catalans i celebrada en juliol del mateix any), la qual es constitui com a conseqüència de la crisi política, economica i social del moment. Els principis que alli foren debatuts afectaven a la propia organisacio de l'Estat, be com a federal o be com a ultrafederal, i en una acceptacio de les decisions alli preses, tant sobre principis com sobre l'organisacio, pels redactors de la **Declaracio**, es traslladaren en este punt. Es feu en caracter de provisionalitat, la qual cosa queda palesa en els següents paragrafs:

Les presents bases, filles del moment actual espanyol, tenen un caracter merament transitori d'oportunitat i transaccio, ni suponen el federalisme de Pi i Margall, que assignava deset funcions al Poder Central, ni la confederacio de les Bases de Manresa, que l'atribuia tan sols sis, i es que el primer significava, [...] la major descentralitzacio de funcions dins d'un mateix poble –l'espanyol-, i la segona, per sa banda, establix que hi ha en Espanya Quatre pobles distints: el galaic-portugués, el bascongat, el castellá i el catalá-valenciá-mallorquí” [18]. [...] Més clar per l'Estat compost federal ocorreria que tots els pobles espanyols tindrien els mateixos poders regionals, i aquell iguals prerrogatives respecte d'ells, és un organisme puix, més proper a la “geometría” dels nostres polítics castellans i castellanitzats. En quan a la confederacio íntegra, quasi el sistema contrari, totes les nacionalitats i regions ibériques posseirien diverses llibertats, així com serien diferents les facultats de l'Estat compost en relacio a elles, per tant, representa quelcom més avingut amb la realitat i la vida, qual ritme no és uniforme. Assó no excloix que la confederacio pugua comprendre varios Estats en el cas dels federats. [19].

Atenent a les funcions que aquella Assamblea indica que corresponen a l'Estat espanyol; li atribuiren les següents:

- Les relacions internacionals i representacio diplomatica; les forces armades, defensa nacional i control de fronteres; condicio per a tindre la nacionalitat espanyola i reconeiximent de drets; el regim arancelari, tractats comercials i les aduanes; abanderament de mercants; ferrocarrils i canals d'interes general; la llegislacio penal i mercantil, propietat industrial i intelctual; peses i mides, i sistema monetari; correus i telegrafs, eficacia dels documents publics i la justicia; i la llegislacio social-.

Martínez Ferrando reclama per a Valencia la capacitat politica, la llegislacio social i sobre tot una adequada i democratica gestio, atenent als principis de l'Assamblea Parlamentaria de 1917.

5. Base quinta

Desenrollada i glossada per Pasqual Asins Lerma [20] dia aixina:

Existint en Valencia, segons els territoris, dualitat de llengües valenciana i castellana, demanem la cooficialitat per als dos idiomes.

En esta base quinta Pasqual Asins aborda el tema de l'idioma, al qual el considera l'element essencial en la personalitat dels pobles. Ho fa despuix de considerar

suficientment justificat el dret a constituir-se València com Estat, i desenvolupa i analitza la situació de la llengua valenciana i el estatus que esta ha d'ocupar en la societat valenciana, a imitació de com ho fan les llengües nacionals entre els moviments nacionalistes que florisquen en tots els països del món.

Partint de la premissa:

No creem que hi haja aleshores qui, equilibrat, desprovist de tota passió, al tractar de la constitució d'un Estat valencià s'atreveix a negar l'oficialitat de la llengua valenciana en este Estat. [...] Perquè la llengua [...] es –com deia l'Herder- solidificant els valors quantitius, l'ànima mateixa dels pobles feta visible i tangible. I a un Estat valencià que li mancara la suma dels valors espirituals –junt als materials- de la nostra terra seria una mena de joguet –per a primar mes l'argument- que's trencaria en les primeres mans infantivoles que'l posseïren. [21]

Considera mes que justificada la cooficialitat de l'idioma, pero també reconeix que el territori valencià es bilingüe puix hi ha unes comarques interiors en les quals tradicionalment es parla castellà, en este sentit realitza un estudi sobre la dita circumstància dual, delimitant les zones i el número de parlants de cada una de les llengües (valenciana i castellana) atenent a les àrees territorials identificades en l'un i l'altre idioma.

La solució, si es té este tema de la dualitat lingüística per un problema, es la cooficialitat dels dos idiomes:

De l'esperit mateix, de l'essència del nacionalisme s'extrau la solució amplia i conciliadora: la cooficialitat per als dos idiomes. [22]

Qualsevol altra solució considera que seria una imposició d'un idioma sobre l'altre i decidir la primacia d'un sobre l'altre “repugnaría el criteri nacionalista, que es d'amplia llibertat i reconeixement de drets per a tots els pobles”. [23] No s'oblida de fer una comparació en uns altres pobles europeus que tenen una situació similar.

Esta solució es tan actual, lògica i conciliadora que es la mateixa que s'arreglaria quan es confeccionà l'Estatut d'Autonomia, en l'arribada de la Democràcia, i la que es manté posteriorment en la reforma estatutaria que es realitzà en 2006 i arregla la Llei Orgànica 1/2006, de 1 de juliol, d'Estatut d'Autonomia de la C.V. Esta es una norma bàsica, el desenvolup de la qual ha originat l'elaboració de diferents lleis i decrets autonòmics al voltant del tema lingüístic. Per una altra banda, esta qüestió tan lògica – la del bilingüisme- que deuria ser escrupolosament observada per les administracions autonòmica i municipal valencianes, dista molt de ser una realitat i dista mes encara de que els referits poders públics apliquen la llei en equilibri i equanimitat a pesar de que, en algun cas, son ells mateixos els qui han elaborat les distintes disposicions i normatives.

La Base quarta i quinta son columna vertebral d'aquella **Declaració**, puix els temes que s'aborden son crucials. Per una banda està el de la distribució de competències i la possible relació Estat central i València, i per una altra, el tema de l'idioma, abordat des del respecte a la diversitat i la necessitat de la cooficialitat de les llengües valenciana i castellana com a solució a la dualitat lingüística que el propi territori valencià comporta.

6. Base sexta

Es desenvolupada per Salvador Ferrandis Luna [24] i fa referència a la municipalitat. Diu:

Conseqüents amb la idea de respecte als organismes naturals, els municipis valencians fruiran de la seua autonomia, tenint el poder de constituir-se dins dels límits generals d'una llei municipal que procure, per a els ajuntaments la màxima eficàcia tècnica compatible amb els principis democràtics.

Ferrandis considera fonamental l'autonomia dels municipis i estima que la mateixa està concatenada en la pròpia essència del nacionalisme, el qual, llunt de constreñir als ajuntaments o inclús d'utilitzar-los com a correja de transmissió d'un poder central

(incorpora per a denunciar açò una cita al respecte sobre el Ministeri de Governació de l'època), ha de favorir que el municipi –organització social bàsica i prolongació de la família– d'una vida totalment autònoma a nivell polític i també econòmic. Els municipis “no són per a nosaltres meres creacions de la llei, sinó natural manifestació de la sociabilitat humana en els primers i més robustos graus de son desentrellament, extensió lògica de la família i amb suficient sobania, per a suplir en tots els ordres de la vida la insuficiència individual.”

[25]

Esta base constitueix part del programa polític, en lo que a municipalisme es referix, d'Unió Valencianista Regional. Després de l'exaltació del “fet municipal” i d'indicar quina hauria de ser la manera d'elegir els representants en els ajuntaments (propon el sufragi universal), passa a senyalar que és el municipi qui ha d'oferir i garantir determinats serveis ocupant-se de la seua gestió. En eixe esperit de modernització que supón el canvi de segle i les seues primeres dècades, també inclou un reconeixement al funcionariat i a la necessitat de que este tinga l'adequada formació i especialització, per a la qual cosa demana la creació d'un Institut que complisca en eixa funció formativa.

A la fi centra en sis punts les aspiracions del nacionalisme valencià en relació a la política municipal, i que, resumint els enunciats, són:

1. Ple reconeixement de la personalitat municipal i la seua autonomia a nivell organitzatiu i d'exercici de les seues facultats.
2. Establiment d'un Estatut municipal valencià que marque les línies generals d'actuació i que en qualsevol cas actue com a en aquells municipis en els que la governació entranya major complexitat, i que inclús tinga la facultat d'intervenció en general en tots els municipis.
3. Establiment d'un règim electoral per a la constitució dels ajuntaments, basat en la democràcia i en l'universalitat.
4. Dotar-los d'una Facenda que garanteix el seu funcionament i independència econòmica.
5. Municipalització dels serveis que garanteixen solvència econòmica, tenint present el principi de cooperació entre municipis o en unes altres instàncies públiques i també privades.
6. Creació d'una institució destinada a la formació dels funcionaris de l'administració local.

La proposta no està exenta d'actualitat puix la vida municipal és la que genera directament el ciutadà i ha de ser l'administració local la que deu ser-li més propera. Així i tot en el nostre organigrama administratiu hui existix un altre escaló, el que representen les mancomunitats de municipis (en general com una suma d'esforços per a gestionar adequadament algun servei).

Des d'una optica nacionalista tambe actualment el municipi es una celula basica de tot l'aparat administratiu i, si be hi ha superestructures necessaries, encara s'ha de solventar el tema de la comarcalisacio i de l'estructuracio del territori per tal d'una millor articulacio i eficacia, a l'hora que n'hi ha unes atres estructures que, en benefici d'eixa vertebracio territorial que cohesione el sentiment de pertanyença a la Patria valenciana, s'haurien de fer desaparèixer; este es el cas de la divisio provincial. Son molts els qui indiquen -i en uns atres territoris de l'Estat espanyol ya s'ha fet- que l'estructura provincial no deuria ser mes que una mera distribucio administrativa a efectes de l'Estat, buida de qualsevol competencia i de mijos; administracio que per a canviar-se requeriria d'una reforma constitucional. Si l'administracio provincial -les Diputacions- desapareguera, s'estalviaria una administracio innecessaria i que en el cas valencià resulta alienadora alhora que un element distorsionador que frena la potenciacio d'una autentica consciencia nacional valenciana.

7. Base septima

Comentada per Maximilià Thous Orts [\[26\]](#), diu:

Reconeixent les varietats locals de l'antic Regne de Valencia o conseqüents amb el criteri descentralisador, el Estat Valencià respectarà les varietats provincials u comarcals, quan els respectius municipis les consagren per unions o mancomunitats entre ells.

En un principi pot entendre's com un complement del municipalisme tractat en la Base anterior, i aixina ho reconeix el propi autor, pero en realitat es un poc mes; es tracta dels diferents graus d'organisacio social -ell els nomena "graons", aço es, escalons- , els quals van des de la base, que es la familia, fins a l'Estat. En els llocs intermijos s'ocupa del municipi, despuix, de la comarca (fa una important defensa com a agrupacio natural i voluntaria, i inclus planteja la formula de les unions o mancomunitats, conformades voluntariament per diferents municipis, com la preferible manera d'estructurar-se administrativament) i, en acabant de bandejar el terme provincial (entenent la provincia com una imposicio perniciososa que era, i es), l'ultim escales ha de ser l'Estat valencià, aquell

que permetrà la vertebracio de tota la societat valenciana.

...estem pujant la gloriosa escala que, fonamentada en l'incommovible base del reconeixement dels drets individuals, ha de dur-nos fins a la lliure restauració de nostre Estat valencià. [\[27\]](#)

Destaquem, despuix de la familia i el municipi, el tercer escales:

un organisme natural se dibuixa ací i enllà acusant linies perfectament delimitades. [...] Son les varietats locals, les comarques, apuntades per la naturalesa i siluetades per el constant treball dels hòmens que en elles viuen.

La comarca no es arbitraria creació del poder central. No ha segut dividida, clasificada i titolada per el capritxo d'un ministre. Es organisme natural i espontani. [\[28\]](#)

La llengua valenciana i les seues varietats fonetiques i dialectals, l'economia predominant, les mateixes particularitats de les nostres gents son les que conformen eixes unitats territorials -i espirituals-, per lo que "Els valencianistes, conseqüents sempre amb el criteri descentralitzador havem de respectar eixes comarques i desitjar que els respectius municipis les consagren per mij de Unions o Mancomunitats." [\[29\]](#)

Respecte de la divisió provincial s'esplanya indicant l'arbitrarietat de la mateixa i aclarint que, sent el resultat d'una imposició d'un estat central, es "dibuixa sobre el mapa en la llapisera d'un ministre de la Governació, lo bastant capritxós per a destrozat a son gust la major part d'Iberia o lo prou mal intencionat per a lligar en un mateix llas a gents de distint esperit a fi de paralizar possibles moviments de protesta contra la tirania de la absorbent política centralista." [30] Esta crítica es fa més dura quan aborda el tema del "centralisme" de València (ciutat i àrea central) respecte de Castelló o Alacant. El nacionalisme que representa es sustenta en el criteri descentralisador i mai seria col·laborador ni coparticip d'eixe pretes centralisme, teoria esta que només ha produït desvertebració i desunió entre el poble valencià, assegura. Una presunció, eixa del poder acaparador de la ciutat de València i de la seua àrea més propera, que segons ell només es potenciada pels qui neguen o reneguen de l'identitat del poble valencià i col·laboren en projectes realment centralistes i centralisadors aliens al conjunt patrimonial dels valencians. Maximilià diu: "Per a que alacantins i valencians conviuen hi ha que anar a Madrid", criticant l'absurt ¿o, més bé, deliberat? traçat ferroviari que llavors negava –i encara hui- la comunicació directa entre les dos capitals valencianes, i que prima que a abdos, valencians d'una i d'atra latitud, els resulte més fàcil trobar-se en la capital de l'Estat central.

Acaba en uns paràgrafs molt interessants en els quals afirma:

Per al desenroll de tot el pla de reivindicació es convenient respectar la actual situació del antic regne de València. [...] L'Estat valencià no ha de medir la seua potencialitat per la quantitat de kilòmetres del seu territori, sino per la cohesió voluntaria dels seus components [...] La llum de la cultura valenciana es l'únic imatge que pot atraure-nos... [31]

La necessària revolució que ha de viure la nostra València per a seguir sent València passa per esmortir el poder provincial en favor del de la Generalitat i per potenciar el fet comarcal com a element vertebrador identitari, ans de que la despersonalisació, la promoguda pels actuals partits centralistes i el seu poder de manipulació, incrementat pel constant adestrament fet a través del sistema educatiu, junt a la que se genera pel propi procés de globalisació al qual estem abocats sense remei, acaben en l'identitat valenciana.

8. Base octava

Fon desenrollada per Lluís Cebrian Ibor [32], i el seu enunciat era:

El Estat Valencià podrà mancomunar-se, per a fins concrets, amb altres Estats de la Federació, si ho estima convenient, conservant íntegra la seua personalitat.

D'entrada, en anterioritat ja s'abordaren els matisos en els que s'usa el terme Estat aplicat a València. Una concepció esta que arranxa dels drets intrínsecs que li pertocuen a l'individu, el qual, pel fet de ser persona, té uns drets inviolables, entre ells el de "ser lliure", així diu "se reconeix que l'home deu ésser lliure per a constituir-se dins de la plenitud de sa vida en Estat individual, i en aquest son propi cercle és ser independent per a fer i obtenir sense merma de la dignitat humana i el respecte degut als demés homes" [33]; i els pobles o entitats naturals –integrats per individus-, en convertir-se en entitats polítiques tenen dret a donar-se la seua llei i el seu Estat representatiu.

En justificar i explicar l'Estat valencià com a la forma política que pertocaria al Poble valencià, parla de la potestat que este ha de tindre per a convindre associacions en

unes atres nacions naturals a fi de complir, adequadament i millor, assunts socials, economics, politics, socials i llingüistics... Cebrian Ibor diu:

A l'Estat valencià, orgue a on deu repercutir la substantivitat del nostre poble, essent esclat de son esperit, el volem ab l'independencia necessaria per a arribar a la associació, unió o mancomunitat ab altres Estats nacionals o regionals que perseguixen idèntics i armonitzables fins concrets. [34]

Eixa possibilitat de federacio queda clara –sobre fins concrets- i s'especifica en el document sense merma de la propia personalitat. Eixes possibles associacions o federacions –“reconegut per la federacio espanyola que constituïxca”- les eixemplifica en determinats possibles casos, en uns per similituts llingüistiques, en uns atres per interessos agricols i comercials.

Molt de bona voluntat es lo que planeja en la manera en que aborda eixos possibles agermanaments en diferents arees i en funcio de determinats interessos, possiblement comuns, com hem dit; aixina ho fa en Catalunya, Balears o el Rosello, puix indica que llingüisticament, les llengües d'estos territoris son germanes i provenen d'un orige comu i es podien fer coses comunes; pero tambe planteja l'agermanament en arees com Murcia, puix es podria mancomunar Valencia per interessos economics (agricola i comercial) principalment, i no vol renunciar a que estes associacions pogueren ser-ho en Castella i Arago, no debades son llimits naturals. Això si, es manifesta critic i feroç respecte del centralisme uniformisador que talla les ales del desenroll i progrés a qualsevol poble, mentres que argumenta que l'exteriorisacio del sentiment societari per part dels Estats nacionals implica el desenroll dels pobles, “la vida es varietat”.

L'escala de relacio no acaba en els pobles llimitrofs i l'amplia a base de circuls (etnos iberica, raça llatina...) fins arribar a l'Humanitat completa, per a finalisar en fer patent la necessitat d'adequacio dels estats a les realitats nacionals i per tant acabar en pobles partits per fronteres, al cap i a la fi artificials. Reafirma la necessitat de l'existencia d'un Estat federat o confederat hispanic, en el qual tindria la seua rao de ser la nacionalitat valenciana, això si, en sobirania nacional per a decidir unions o mancomunitats en uns atres estats.

Una base complexa, pero que en conclusio parla de dotar de capacitat juridica al poble valencià per a constituir-se en un estat i confederar-se en uns atres, sempre en el marc d'una Federacio o Confederacio iberica puix enten que no es pot oblidar el marc internacional i les possibles relacions en uns atres Estats que nomena forts.

III A modo de conclusions

1. La **Declaracio Valencianista**, es un document en un contingut molt avançat per a ser assumit per una societat valenciana gens reivindicativa i sempre sumissa, a nivell politic, a les directrius i decisions marcades pels forums de l'Estat central. La falta d'una classe dirigent s'evidenciava llavors, i tambe ara, en la manca de poder politic -tambe economic i social- en l'Estat.
2. Les Bases conecten en tot allo que aconteny socialment i politicament, inclus a nivell internacional, i vol donar una resposta valenciana a les aspiracions pel reconeiximent de les minories nacionals, qüestio que emana clarament dels “Catorze Punts”, de la Declaracio o Discurs de Thomas W. Wilson.
3. En huit punts, i en el desenroll dels mateixos, se marquen les pautes d'un valencianisme que es va dotant, en este, i en uns atres documents, d'un corpus ideologic en els qual poder dissenyar un futur valencià regit pels propis valencians.

4. La confecció i desenroll de la **Declaració** supón la confluència de distintes personalitats, moltes d'elles procedents de la burgesia i intel·lectualitat, classes que habitualment no es mouen ni s'han mogut més que pels seus interessos econòmics i d'estatus personal, i que aci es comprova que actuen com a un col·lectiu que treballa per un projecte conjunt, un projecte per al Poble Valencià.
5. Supón una visió nova, que supera les tradicionals, de l'Estat, el qual s'organitzarà de manera federal o confederal i que serà l'aglutinador dels altres estats o nacions ibèriques.
6. Se proclama a València com un Estat, el qual ho és perquè l'assistixen raons històriques, del dret i de la cultura, alhora que es procura per la vertebració territorial i es fa menció específica de la llengua valenciana, idioma autòcton i element substancial que configura gran part de l'idiosincrasia del Poble Valencià.
7. Alguns dels punts de la **Declaració**, o més bé dels comentaris que la complementen, deixen una porta oberta a federacions i punts d'encontre, que podrien ser lògics en territoris en els quals es tenen majors afinitats. No hem d'oblidar que molts d'estos personatges estaven sense dubte imbuïts per aquell esperit de la Renaixença que buscava la germanor baix el paraigua del llemosinisme o d'una historiografia romànticista que exaltava la mitologia. També alguns ja vivien obnubilats pel catalanisme polític i cultural i pronte es convertirien en els difusors i representants d'aquell moviment en terres valencianes.
8. Alguns dels personatges que glossen la **Declaració** feren virages poc comprensibles, a no ser que es vegem encardinats en el context de la Dictadura o del col·laboracionisme en el catalanisme clandestí. Tant en un cas com en un altre renunciaren a una estricta obediència valenciana i a dur avant alguna d'aquelles propostes que gestaren.

A banda de tot açò, en l'introducció es parlava sobre la vigència i actualitat de la **Declaració**. Si es presta atenció als últims moviments que ha realitzat el "valencianisme tradicional", després de les últimes debacles electorals dels partits regionalistes, es podrà comprovar que també s'està buscant arribar a uns principis d'acord que tímidament busquen un respecte a la "valenciania", així sí, en un marc que no desija trencar en l'espanyolisme ni consegüentment en el centralisme. Per una altra banda, el valencianisme nacionalista, tan minoritari com sempre, també ha pegat, o està pegant, passos en un intent de confluir i treballar en un mateix sentit, però en una finalitat irrenunciable, aconseguir el respecte de les altres cultures i nacionalitats que conformen Espanya i el món, alhora que defensar i potenciar aquells valors i elements que nos fan singulars entre els pobles, i nos fan Poble Valencià.

L'experiment s'ha iniciat, pensem que en algun cas massa tímidament en els seus plantejaments, però confiem en que si prospera almenys ho faci en el mateix sentit i nivell que aconseguiren les *Bases de la Declaració Valencianista* de 1918, açò és, sense renunciïes i posant les mires en lo més alt, lo qual ha de supondre aconseguir un autogovern ple i la participació social en les grans decisions polítiques, hui reservades a una casta política sucursalista que tira ma constantment del victimisme i de l'agravi per a validar les seues actuacions i sobretot justificar els seus estrepitosos fracassos.

En tot est argumentari queda fora el sector procatalanista de la nostra societat, puix, cínicament, al mateix temps que denuncia l'ingerència que supón el centralisme, renuncia al dret que a València li correspon com a poble lliure a no estar tutelat ni a quedar somes a ninguna òrbita política i cultural diferents a la pròpia valenciana per la qual cosa el seu discurs queda fora de l'estudi del moviment valencianista.

Notes:

[1] **Joventut Valencianista** (JV), el primer grup obertament nacionaliste de Valencia, fon fundat en 1908 per sectors radicalisats del Centre Regionaliste Valencià, dirigits per Miquel Duran, Marià Ferrandis i Agulló, Salvador Ferrandis i Luna, Enric Navarro i Borràs, Adolf Pizcueta Alonso, Vicent Tomàs i Martí, Ignaci Villalonga i Villalba, Eduart Martínez-Sabater i Seguí i Jacint Maria Mustieles. Intentà valencianisar els partits polítics existents, pero fracassà. En 1918 este grup redactà i feu publica la **Declaració Valencianista** en la qual s'establien les relacions en l'Estat central i s'exigia l'autonomia política i administrativa de la Patria Valenciana, una Facenda propia, l'ensenyança i la restitucio social de la llengua valenciana, el municipalisme com a base de l'organisacio administrativa, etc. Joventut Valencianista, ancorada en part en posicions pancatalanistes, fon dissolta durant la Dictadura de Miguel Primo de Rivera i molts dels seus membres se'n passaren a Esquerra Republicana del P.V. (1933). Acabada la Guerra Civil molts prosperariren junt al nou regim. Eixe nucleu de jovens fon el mateix que es va opondre en rotunditat a que la festa dels Jocs Florals -edicio de 1915- fora glossada per un mantenedor andalus que no sabia parlar en valencià.

En els anys 90 del passat segle es va refundar per jovens nacionalistes d'Unio Valenciana, partit del qual, per disidencies en la direccio, ixqueren o foren expulsats, i molts realisaren una aproximacio cap a posicions pancatalanistes, de tal manera que uns han acabat tambe en politica en militancies ben extremes i incongruents respecte de l'orige que de nou gestà esta nova Joventut Valencianista, acabant be en el Bloc, be en el PP.

[2] Aixina ho arreplega el secretari de la Fundacio Mata de Jonc, en la *Nova Declaració Valencianista de 1998*, editada en colaboracio en Joventut Valencianista en 1998.

[3] Thomas Woodrow Wilson (1856-1924). S'arrepleguen, en el referit discurs, diverses referencies relatives a les nacionalitats i al dret d'autodeterminacio dels pobles. Foren basics, eixos punts, per a la reconstruccio del continent europeu despuix del conflicte belic que supongue la I Guerra Mundial. Wilson, 28 president dels EE.UU., en 1919 rebe el premi Nobel de la Pau.

[4] **Eduart Martínez-Sabater i Seguí** (Chest 1896-Valencia C.1946). Politic. Estudià Dret en l'Universitat de Valencia i es dedicà en la seua joventut a la pintura, destacant com a caricaturiste i retratiste en el seudonim "Dito". S'inicià en la politica en la societat Joventut Valencianista, colaborant en les pagines de *La Correspondencia de Valencia*. Durant la Dictadura de Primo de Rivera fon diputat provincial i director del Manicomi Provincial. Quan es proclamà la segona Republica passà a dirigir *La voz valenciana*, diari monarquic que hague de suspendre la seua aparicio degut a l'assalt sofrit en els seus tallers. Elegit vocal del Tribunal de Garanties Constitucionals, en esclafir la Guerra Civil en 1936, es va vore obligat a refugiar-se en l'embaixada de Chile, conseguint passar poc despuix a la zona de Franco. Fon director de numero del Centre de Cultura Valenciana i, des de 1939, deca del Colege d'Advocats de Valencia. De la seua epoca regionalista es el llibre *Claridad*. (*Gran Enc. de la Región Valenciana*. T. VII, p. 37)

[5] *El pensament valencianiste. Declaració oficial i comentaris*. Publicacions de la Unió Valencianista Regional. p. 5.

[6] Op. Cit. p. 6

[7] Op. Cit. p. 7

[8] Op. Cit. p. 8

[9] **Ignaci Villalonga i Villalba** (Valencia C. 1895 - Benicassim 1973). Financer i politic. Es doctorà en Dret per l'Universitat de Deusto en 1915, i en 1916 fon editada la seua tesis doctoral *Régimen municipal foral valenciano. Los jurados y el Consejo*. En 1919 publicà l'opuscul *Substantivitat del valencianisme*. Va presidir la Cambra de Comerç de Valencia (1927-1930) i la Junta d'Obres del Port (1935). La seua participacio i actuacio politica es remarcable, com a dirigent de l'Unio Valencianista Regional, i com a Diputat a Corts espanyoles per Castello de la Plana i pel partit de Lluís Lucia, la Dreta Regional Valenciana. Fon membre destacat de Lo Rat Penat (vicepresident en 1927) i del Centre de Cultura Valenciana, en el qual ingressà en 1928. Fon un dels firmants de les Bases del 32.

En 1935, durant el regim de suspensio de la Generalitat catalana, el govern espanyol el nomenà Governador General de la regio catalana. Villalonga dimiti del carrec que nomes eixerci dos semanas.

Fon una de les personalitats mes internacionals i tambe mes influents en el sector bancari, estant lligat al Banc de Valencia i a nivell espanyol al Banc Central, del que fon president en 1943. En 1956 li fon concedida la Medalla d'Or de la ciutat de Valencia i en motiu d'aço li fon oferit el llibre d'homenage *Pensamiento y acción*. (*Gran Enc. de la Región Valenciana*. Tom IV, p. 487; "Ignacio Villalonga: mucho más que un mecenas", artícul de Federico Martínez Roda publicat en el diari *Las Provincias*, de 17 de maig de 2007).

[10] *El pensament valencianiste...* p.9.

[11] Op. Cit. p. 10 i 11.

[12] **Josep García Conejos**. Advocat, vicepresident de Joventut Valencianista en 1910 i president de la dita entitat en 1917.

[13] *El pensament valencianiste...* p.12.

[14] Op. Cit. p. 12.

[15] Op. Cit. p. 13.

[16] Op. Cit. p. 13.

[17] **Eduart Martínez Ferrando** (València C. 1883 - 1935). Escriitor (germà de Daniel Martínez Ferrando, també escriptor i catedràtic en l'Escola de Comerç de Palma, i d'Ernest Martínez Ferrando). Estudià Dret i Filosofia i Lletres en l'Universitat de València. Es u dels principals protagonistes del resorgiment del nacionalisme valencià a través dels seus articles i de la seua activitat en l'Acadèmia Jurídica Escolar i Joventut Valencianista, entitats de les que era soci fundador. Fundà els semanaris *València Nova* (1913) i *Patria Nova* (1915) i col·laborà en *La voz de Valencia*, *Las Provincias*, *La Il·lustració Catalana*, Joventut Valencianista, *La Correspondencia de Valencia*, *La Veu de Catalunya*, *El Papagayo* o *La Mainada*. Obres seues son *Solidaridad y regionalismo*, 1908, *Síntesis de criteri valencianista*, 1918, un treball monogràfic sobre l'Archiu Municipal de València en 1919, *La Casa de la Generalitat del Regne de Valencia*, 1920, basada en el llibre del mateix tema de Martínez Aloy, *La industria de la seda*, 1933, i *Cuatro industrias valencianas de abolengo*, que tracta de la blanqueria, el moble, la ceràmica i la seda. Esta obra fon editada, sense signatura, per la Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de València. Com algun altre membre que donà forma a la **Declaració**, patia un fort complex d'inferioritat filocatalana, i com a prova de tal complex, que prete siga el del Poble Valencià, només s'ha de llegir la seua conferència *Síntesi del criteri valencianista* editada en 1918 per la Joventut Valencianista de Barcelona. Causà baixa en Lo Rat Penat en enfrontar-se en Josep Mª Bayarri per estes qüestions identitàries. Fon firmant de les Bases del 32.

[18] *El pensament valencianiste...* p. 15.

[19] Op. Cit. p. 15 i 16.

[20] **Pasqual Asins Lerma** (València C. 1896 - Benimaclet 1948). Escriitor i poeta. Eixerci la carrera de Magisteri i presidi l'entitat Nostra Parla. Col·laborà en el semanari *El Camí*, en el que redactà la secció pedagògica i fon un dels promotors de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Valenciana, que impulsà i reivindicà l'introducció de la llengua valenciana en l'escola. Escriví en les revistes *La Coronació de Nostra Patrona*, *Taula de Lletres Valencianes* i *Foc i Flama*, coincidint en estes dos últimes publicacions en Carles Salvador i en Navarro Borràs, entre uns altres poetes i escriptors. Publicà un recull poètic titulat *Melodies* (1916). Algunes de les seues composicions aparegueren soltes o disperses en diferents publicacions. En 1949 fon feta una edició postuma que reuneix les seues *Poesies*. Firmant de les Bases del 32 i simpatisant d'Acció Nacionalista Valenciana va pertanyer a Lo Rat Penat, entitat en la qual col·laborà.

[21] *El pensament valencianiste...* p.18.

[22] Op. Cit. p. 19.

[23] Op. Cit. p. 19.

[24] **Salvador Ferrandis Luna** (Viver 1891 - Madrid 1954). Advocat i escriptor. Al poc de naixer la seua família es traslladà a la Vila Nova del Grau on s'establiren. Estudià Dret en l'Universitat de València i fon advocat de l'Estat. Amic de José Calvo Sotelo, fon nomenat per este governador del Banc de Crèdit Local i ocupà diversos carrecs jurídics i econòmics en Tabacalera Espanyola S.A., Companyia Transmediterrànea i en la Companyia Auxiliar de Comerç i Navegació (AUCONA). Com a Delegat del Patrimoni Artístic Nacional començà en València la repristinació de la Seu Metropolitana i del Claustre i Sala Capitular del convent dels dominics també de la capital. Col·laborà en publicacions periòdiques com *Patria Nova* (1915) i contribuí, junt a Eduart Martínez Sabater, a ancorar cap a la dreta a *La Correspondencia de Valencia*; col·laborant en el nou regim. Te diversos estudis i obres publicades com *València roja* (1938), *La hora de la economía* (1939), *València gòtica: estilos de la ciudad...* (1950), *Urbanismo* (1951), sobre Ausias March i Sant Vicent Ferrer.

[25] *El pensament valencianiste...* p. 25.

[26] **Maximilià Thous Orts** (Pravia 1875 - València C. 1947). Periodiste, escriptor i realisador cinematogràfic. De pares valencians -Murla-, naixque accidentalment en Astúries, pero vixque des d'infant

en València, ciutat en la que cursà estudis de Dret, encara que seria el periodisme la seua principal dedicació (escriu en *El Correo de Valencia* i *El Correo* i dirigeix *La Correspondencia Valenciana* el qual feu orgue oficial del seu partit, Unió Valencianista Regional). Col·laborà en diverses publicacions periòdiques, com *El Palleter*, i fundà en 1912 el semanari humorístic *El Guante Blanco*. Conreà la poesia i obtingué la Flor Natural dels Jocs Florals de València organitzats per Lo Rat Penat en 1901, també fou premiat per *L'escala florida* (1911) pel Circul de Belles Arts. És autor de *Aladroc* (1936), un cançonet d'accent popular, i escriu moltíssims llibrets de falla i una conferència sobre *La cobla valenciana*. Estrenà diverses obres teatrals –abarca des del sàinet a la comèdia i la sarsuela–; en esta faceta es destaquen obres com *La casita blanca*, *Moros y cristianos*, *De Carcaixent y dolces*, *Portafolio de Valencia*, *Ama, hi ha foc*, *A la vora del riu mare*, *El dragó del Patriarca...* En 1923 rodà *La bruja*, posteriorment *La Dolores*, *La alegría del batallón*, *Nit d'albaes* (pel·lícules mudes que filmà en la dècada dels anys 20). Durant la Segona República fou director del Museu Valencià d'Etnografia i Folklor, del que havia segut promotor, trajectòria que frustrà la Guerra Civil. És l'autor de la lletra (en castellà i valencià) de l'himne que compongue Josep Serrano per a l'Exposició Regional Valenciana de 1909, i que després es convertiria en Himne Regional. Es manifestava partidari de l'ús del valencià popular, fet que l'enfrontà en polemica en Teodor Llorente i alguns escriptors ratpenatistes partidaris de la tendència més arcaïssant sobre l'ortografia i lèxic valencians. Firmà les Bases ortogràfiques del 32.

[27] *El pensament valencianista...* p. 28.

[28] Op. Cit. p. 28.

[29] Op. Cit. p. 29.

[30] Op. Cit. p. 29.

[31] Op. Cit. p. 30.

[32] **Lluís Cebrian Ibor** (València C. 1885 - 1941). Escriu i erudit. Archiver de la Diputació de València i bibliotecari de l'Ateneu Mercantil de València. Va pertanyer a la societat Lo Rat Penat, de la que fou vicepresident. Conreà una poesia d'estil llorentinista i de temàtica patriòtica, arribant a aconseguir la Flor Natural en els Jocs Florals de 1922. També fou membre del Centre de Cultura Valenciana i col·laborador de *Pàtria Nova* i un dels firmants de les Bases ortogràfiques de 1932. Participà en el III Congrés d'Història de la Corona d'Aragó. Entre els seus treballs històrics i de documentació destaca *Los Fueros de Valencia* (1925).

[33] *El pensament valencianista...* p. 31.

[34] Op. Cit. p. 31.

Bibliografia:

- CUCÓ, A. i BLASCO, R. *El pensament valencianista (1868-1939) Antologia*. Edicions La Mangrana. Diputació de Barcelona, 1992.
- MARTÍNEZ FERRANDO, Eduard. *Síntesi del criteri valencianista*. Joventut Valencianista. Barcelona, 1918.
- MARTÍNEZ RODA, Federico. Varis articles biografics en *Las Provincias*, publicats l'any 2007.
- *Diccionari biogràfic*. Alberti editor. Barcelona, 1966
- *El pensament valencianista. Declaració oficial i comentaris*. Publicacions de l'Unió Valencianista Regional. Valencia, 1919.
- *Gran Enciclopedia de la Región Valenciana*. Mas Ibars Editores. Valencia, 1973
- *Nova Declaració Valencianista de 1998*, Fundació Mata de Junc, editada en col·laboració en Joventut Valencianista. Valencia, 1998
- *Nuestra Historia*. Tomo 7. Obra dirigida per Miguel Mas Ivars. Ediciones Aramo. Mas Ibars Editores. Valencia, 1980.
- "Viquipèdia" i "Wikipedia", diferents entrades.
- Memoriavalencianista.cat (per a les fotos de Eduard Martínez Sabater i Eduard Martínez Ferrando)

Nota: S'han respectat els textos que es citen, tant en la seua forma ortogràfica com lexic, per a donar idea de quina manera escrivien la llengua valenciana els escriptors valencians de l'època, i que, com es pot comprovar, queden prou lluny de l'argot pseudovalencià que ha seguit imposat per llei en el sistema educatiu i l'Administració actuals.

En Montroy, 23 de gener de 2010
Revisat en agost de 2013